

EGYHÁZI ÉS TANÜGYI SZEMLE.

Ugy látszik, hogy nincs oly istentelen ügy, minek firmájával a vallás fel ne használtatnék. E tekintetben — fájdalom — a mi felvilágosult korunk sem jobb a régi sötét századoknál. Csak most láttuk, hogy a muszka hatalom a vallás és szabadság nevében miként indított irtó háborút keleten, — az a hatalom, mely saját birodalmában vad kegyetlenséggel üldöz minden keresztény vallásfelekezetet az uralkodó orthodox egyházon kívül, — az a hatalom, mely saját népeinél a szabadság minden mozzanatát könyörtelenül elfojtja, ez a barbar hatalom indít háborút a vallás és szabadság nevében egy másik hatalom ellen, mely századokon át türt minden vallás formát s nem rég maga proclamálta az alkotmányos szabadságot népeinek. És Europa civilizált népei hizelegve simulnak meg a barbár muszka törekvések előtt!

Franciaországban csaknem hasonló eset folyt le a napokban. Az alkotmányos köztársasági párt — mint tudjuk — küzdött a kisebb reactionarius monarchicus párttal; amannak célja világos, a megalapított alkotmányos alapon fejleszteni a köztársaságot, békét, jólétet, miért e nemzet száz éve küzd; a reactionarius párt célja homályos, tiszta csak az, hogy a közszabadságot korlátozni, esetleg megsemmisíteni akarja. És a francia püspökök sietnek ez utóbbi párt élére állani; a bourgesi érsek pásztorlevelet bocsát ki a szent (reactionarius) ügy mellett, cselekvésre hív fel minden jó katolikust a szabadosság (értsd: szabadság) ellen. Imát rendel 3 napig a választások előtt, mintha döghalál fenyegetné a világot. A pápa ő szentsége meg búcsut hirdet, 300 napost, illetőleg teljeset mindazoknak, a kik sietnek imádkozni, sőt az oltári szentséghez is járulni a reactionarius párt diadaláért. Egy francia lap tréfásan jegyzi meg, hogy Franciaország az érsek urnak és a pápának köszönheti a számára szerzett derültséget, hogy a jó Istent a reactionarius candidatusok érdekében szorongatják. De arra figyelmeztet egyszersmind, hogy vigyázzon az érsek ur, mert ha ügyök mégis megbukik, akkor ők compromittálva lesznek saját hiveik előtt is. S ez az eset valóban be is következett. Fájdalom, mi nem tartjuk

comicusnak, hanem igen is szomorunak az ily eseteket, midőn a vallás s egyház tekintélye felhasználatik profanus, olykor gyanus, vagy épen botránkoztató ügyek védpaizsául; mert ilyenkor a vallás és egyház veszt rendesen szent nimbusából a nép előtt, s ennek hitetlensége növekedik az ily esetek által, a mi aztán igazán csapás a közrendre, szabadságra s tiszta erkölcsökre.

— Irták a lapok, hogy Rómában elhatározták volna a magyar papságot bizonyos jogaitól, miket más országok kath. papsága felett még bir, megfosztani; s hogy püspökeink ez ellen folyamodtak volna a pápához. Ez a törekvés a római szent széktől kitelik. Csak azt szeretnők tudni, hogy a csalhatatlansági dogma elfogadása után mik azok az előjogok, melyekkel a magyar kath. papság bir? Ha a magyar király apostoli címéből folyó jogok s azok közt a placetum értetik: ezt Rómának nincs joga érinteni; mert azok a magyar ap. király és Magyarország, nem pedig a papság jogai. Egyéb előjogokról pedig alig lehet beszélni, melylyel a magyar kath. főpapság birna, ha csak nem arról, hogy nagyobb jövedelmekről rendelkeznek, mint a római püspökök s érsekek legioi.

— Columbus Kristóf szentté avatásáról is folyt a tanácskozás közelebbről Rómában; de nem találtatott elég érdemesnek a felavatásra; s ebben igaza van a szent collegiumnak; mert ámbár Columbus világra szóló nagy érdemei mellett, közvetve a kereszténység terjedésén is lendített anynyit, mint sok felavatott szent, mindazáltal Columbusnak sokkal helyesebben a világ pantheonában van helye, mint a római szentek közt.

A sokat betegeskedő agg pápa, ugy látszik, maga is komolyan gondol már közelgő halálára, a sep. 21-én tartott nagy consistoriumban kinevezte a bibornok-kamarást, ki a pápa halála után ennek helytartója lesz az új pápa megválasztásáig s egyik főjoga, hogy ő hívja össze a választó conclavet.

A bibornok-kamarási méltóságra Pecci bibornok, perugiai érsek jutott. Ujjmutatás ez a pápától arra, hogy kit kíván utódául. Egyébiránt komoly jelek mutatnak arra, hogy a bekövetkehető pápaválasztásnál a bibornokok közt két párt fog alakulni, az egyik a mostani intransigens jezsuita párt, a másik, mely bizonyos feltételek alatt egyezkedni lenne hajlandó a világi hatalommal türehető, méltányos alapon. Ez utóbbi párt egyfelől szabadulni kívánna a jezsuiták vas nyomásától, s másfelől ha nem is békét, legalább fegyverszünetet akarna kötni Olasz- és Németországgal, érezvén az

eddig állapot sulyát. A két párt erejét különben most nem lehet mérlegelni. Csak anyyi bizonyos, hogy az eshetőség meg van arra, hogy egy leendő új pápával a vatikani politika is üdvösebb irányt vehet a mostaninál.

— A németországi ó-katholikusok sept. végén Mainzban tartott congressussa egyebek közt elfogadta azon határozati javaslatot: hogy a kormány és nép figyelme hívassék fel a pápa f. é. január 20-án kiadott bullájára, mely szerint minden pap, papjelölt, kath. tanár és tanító eskü mellett és kiátkoztatás sulya alatt köteleztetik fogadni és megtartani, hogy a szent concilium által megállapított dogmákat hiszi, azokat tanítja s általában azok szerint intézi minden munkásságát. Ez ellen egyéb kifogást tenni nem is lehetne, mint azt, hogy hát mit csináljon a szegény pap vagy tanár abban az esetben, hogy ha a tőle kívánt eljárás egyben vagy másban az ország törvényeivel ellenkeznék s aztán ő két tűz közé jutván, egyik oldalról okvetetlen sujtatnék?

— A németországi tanítóképezdek tanárai is gyűlést tartván sept. végén, panasz merült fel itt is a tanítók hiánya miatt, és kimondták, hogy ezen csak az állam segíthetne az által, ha kedvezményekkel állami tanító- s különösen tanítónő-képző intézeteket állítana fel. Nagy sulyt fektetnek arra, hogy a gyérülő tanítók pótlására a tanítónők bevonassanak nagyobb számmal különösen elemi iskolákhoz, mire a tanítónők kiváló hivatással bírnak, még pedig nemcsak leány-, hanem fiú-iskolákhoz is. Mi már rég óta azon az úton vagyunk s tapasztalásból is oszttjuk a fennebbi véleményt.

— Itt kapcsolatosan megemlítjük a magyar vallás- és közokt. miniszternek egy újabb fontos intézkedését. Ugyanis a felekezeti tanítónőképezdeken kívül már 6 állami elemi isk. tanítónői s egy polgári isk. tanítónői képzőintézet van ugyan, mely virágzó intézetekből igen sok derék tanítónő lépett ki. Ezek azonban magán vagyonosabb családoknál nem igen foglalhattak el nevelői állomást különösen a francia nyelvben és zongorázásban való magasabb képzettség hiánya miatt, mely tulajdonságokat pedig a nevelőnőben az illető családok megkívánják. S mivel oly intézet hazánkban egy sem volt, melyben nevelőnők minden megkívántató tulajdonságokkal képezthettek volna, maradt a régi rossz szokás, hogy a jobb módu családok külföldről hoztak be többnyire felületes képzettségű (gyakran selejtes) nevelőnőket, kik nyelvünket s hazai viszonyainkat nem ismervén, rendszerint idegen szellemű s felületes nevelésben részesítették épen a jobb módu családok leányait.

Hogy tehát e nagy bajon segítsen a minister, egyelőre elrendelte, hogy a budapesti állami két tanítónő-képezdében a több előképzettséggel, hajlammal és hivatottsággal bíró növendékek már a 2-ik év folyamában jelöltessenek ki, s ezek a rendes tanulmányokon kívül a francia nyelvben s zongorában külön oktatást nyerjenek s a 3-ik osztály bevégezte után még egy évet tölthessenek a képezdében, mely utolsó évben tökéletesítsék magukat mindabban, a mi egy nevelőnőben szükséges. Az ily módon kiképzett nevelőnők lassanként kiszoríthatják a külföldieket, a mi nemzeti nevelés-oktatás-ügyünk fejlődésében kétségen kívül nagy előhaladás leend.

— Örvedetes haladás az is, hogy az egyetlen magyar állami felsőbb leányiskolán kívül, mely Budapesten Molnár Aladár vezetése alatt 3 év előtt létesült, most sept. 1-én még két ilyen iskola állíttatott fel, egyik Trencsénben, a másik M. Szigeten. A nők nemzeti irányu, magasabb kiképeztetése terjed ezen intézetek által, a mi bizony felette ohajtandó. Egyébaránt ezen iskolák szervezete részletesen megismerhető ily című füzetből: „A budapesti magy. kir. állami felsőbb leány-iskola szervezete, részletes tanterve, rendtartási és fegyelmi szabályzata“. (Kapható Budapesten, a kir. egyetemi nyomdában). Később talán bővebben fogjuk ismertetni mi is; most csak annyit jegyzünk meg, hogy a budapesti felsőbb leányiskola oly népes, hogy párhuzamos osztályokat kellett felállítani.

— Az országos izraelita seminarium, melyről mi már előbbi szemlénkben elmondtuk véleményünket, most sept. 4-én Budapesten csakugyan megnyíttatott ünnepélyesen és nagy díszszel. Ez nemcsak hazánkban, hanem Ausztriában is az egyetlen rendezett s a tudományos követeléseknek megfelelően szervezett izr. rabbi képző-intézet. Hat gymn. osztály előzi meg a 3 évi tanfolyamu seminariumot. Egy tanító-képző intézet is van kapcsolatban. A tanárok kitűnő szaktudósok. Áldást és hazafias szellemet kívánunk e fontos intézetre.

— Mint örvedetes eseményt jegyezzük fel a hazai prot. püspököknek sept. 19-én Miskolczon történt barátságos összejevetelét is. 5 református, 2 ág. hitv. és az unitárius püspök töltöttek pár szép napot együtt a derék miskolcziak vendégszeretetének árjai közt. Ez folytatása volt a mult évben a Baldácsy-féle alap alkalmából Budapesten történt összejevetelnek. Akkor Kun Bertalan tiszai ref. püspök meghívta volt tisztársait ez időre Miskolczra.

E szives meghívás eredménye volt a miskolczi találkozás, mely ha magán jellegű volt is, fontossága meg volt már azért is, mert a különböző felekezetű prot. főpapoknak alkalmuk lehetett megbeszélni s megállapítani az itt-ott felmerülő sérelmeik orvoslása iránt teendő egyöntetű fellépés módját. A jövő évben Kolozsvárt lesz hasonló összejövetel. Ime a Baldácsy-alapnak egyik nagy jelentőségű, morális eredménye.

— A magyar prot. conventre is folynak az előkészületek. B. Vay Miklós össze is hívta a conventet november 15-ére Budapestre. Szívből kívánjuk a bölcsesség s ker. szeretet szentlelkét a nagy fontosságú gyülekezetre, hogy építsenek üdvös dolgokat a magyar protestantismus újabb felvirágzására, s vessenek egészséges, erős alapokat egy áldottabb jövő számára. **Bny.**

VIDÉKI EGYHÁZI ÉLET.

Sepsi-Miklósvárkör. Árkos, augusztus hó.

Tisztelt Szerkesztőség!

Háromszéki vagyis sepsimiklósvári unitárius egyházköri rendes közgyűlésünket megtartottuk f. aug. 14-én a kálnoki egyházban, megkezdve azt egyházi törvényünk értelmében, ünnepélyes templomozással.

A templomozáson énekvezéri feladatát teljesítette szentkirályi tanító Kovács Ferencz, a papi teendőket laborfalvi pap Kiss Sándor, szent beszédét alapítva 1. Kor. 1: 10. értelmére, úgy, hogy igen találó és minden oldalról érvényes megczáfolása volt az azon tudva levő debreczeni erőltetve tulhajtott állításnak, melyszerint az unitarismus minden positiv hitet megtagadna. Az előadás a gyűlést megnyerőleg kielégítette. Erre következett az elnöki szó a néphez, mely az unitarismus állását rajzolta; mit is a nép jól megfigyelt, annál is inkább, mert abban elő volt adva a még eddig mind hiányos és halvány vallásszabadság és a nevelésügy félrendszere.

A gyűlés a papi háznál tárgyalta és bírálgatta az elnökileg előadott májusi iskola vizsgálati jelentéseket, melyek szerint a tanítás-nevelésügy a környékben jó lábon áll (ha a szinfalak megett tán lehetnének hiányok is). — Elnöki előleges intéz-